

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Tabakât: el-mütemmim*, s. 412-421; Yahyâ b. Maîn, *et-Târîh*, II, 525; Halife b. Hayyât, *et-Tabakât* (Zekkâr), II, 648; Ahmed b. Hanbel, *el-İlel* (Koçyiğit), I, 79, 193; Buhârî, *et-Târîhu'l-kebir*, I, 152-153; Müslim, *el-Künâ ve'l-esmâ*² (nşr. Abdürrahîm M. Ahmed), Medine 1404/1984, s. 235; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (Uk-kâşe), s. 485; Dârimî, *Târîh* (nşr. Ahmed M. Nürseyf), Dimaşk 1980, s. 48; İbn Ebû Hâtim, *el-Cerh ve't-ta'dil*, VII, 313-314; İbn Hibbân, *es-Şikâat*, VII, 390-391; İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist* (Tecdüdü), s. 281; Kelâbâzi, *Ricâlü Şahîhi'l-Buhârî*, II, 662-663; İbn Mencûye, *Ricâlü Şahîhi Müslim*, II, 191-192; Hatîb, *Târîhu Bağdâd*, II, 296-305; Nevevî, *Tehzib*, I/1, s. 86-87; İbn Halikân, *Ve Feyât*, IV, 183; Mizzi, *Tehzibü'l-Kemâl*, XXV, 635; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, VII, 139-149; IX, 147; a.mlf., *Mizânü'l-i'tidâl*, III, 620; a.mlf., *Tezkiretü'l-huffâz*, I, 191-193; a.mlf., *Târîhu'l-İslâm: sene 141-160*, s. 600-604; Safedî, *el-Vâfi*, III, 223-224; İbn Hacer, *Tehzibü't-Tehzib*, IX, 303-307; Süyûtî, *Tabakâtü'l-huffâz* (Lečne), s. 89; Hazrecî, *Hulâşatü Tezhib*, s. 348; Sezgin, *GAS*, I, 204; Ekrem Ziya el-Ömerî, *Buhûş fi târihi's-sünneti'l-müşerrefe*, Medine 1405/1984, s. 232; Seyinck, *el-Mu'cem*, VIII, 79, 247; Ekber Yahyâ Âbâdî, "İbn Ebî Zî'b", *DMBİ*, II, 651-652.

İBRAHİM HATİBOĞLU

İBN EBÛ'İ-ÂFİYE

(bk. İBNÜ'İ-KÂDÎ; MÛSÂ b. EBÛ'İ-ÂFİYE).

İBN EBÛ'İ-ÂS

(bk. OSMAN b. EBÛ'İ-ÂS).

İBN EBÛ'İ-AVCÂ

(bk. ABDÛLKERİM b. EBÛ'İ-AVCÂ).

İBN EBÛ'İ-AVCÂ

(ابن أبي الوعاء)

Hz. Peygamber'in hicretin 7. yılında (629) Süleym kabilesi üzerine gönderdiği seriyenin kumandanı (bk. SÜLEYM).

İBN EBÛ'İ-AZÂFİR

(ابن أبي العذافر)

(ö. 323/935)

Tenâsiüh ve hulûlü benimseyip ilâhî ruhun önce Âdem'e, ondan peygamberlere ve imamlara hulûl ettiğini, on ikinci imamdan da kendisine geçtiğini ileri süren ve sefir olduğunu söyleyen aşırı Şii lider (bk. MÛŞEBBİHE).

İBN EBÛ'İ-CÂRÛD

(ابن أبي الجارود)

Ebû'l-Velid Mûsâ
b. Ebî'l-Cârûd İmrân el-Mekkî

İmam Şâfiî'nin talebelerinden.

Mekkeli olup kaynaklarda hayatına dair yeterli bilgi bulunmamaktadır. İmam Şâfiî'den *el-Emâli* ile diğer bazı kitapları rivayet etmiş. Mekke'de Şâfiî mezhebine göre fetva vermiştir. Döneminde, bir konuda İmam Şâfiî'nin görüşünün ne olduğu hususunda bir ihtilâf meydana geldiği zaman kendisine başvurulmuş bir otorite idi (Beyhakî, II, 327; Abbâdî, s. 25). Ayrıca Süfyân b. Uyeyne, Yahyâ b. Maîn ve Şâfiî'nin talebesi Büveytî gibi muhaddis ve fakihlerden de rivayette bulunan İbn Ebû'l-Cârûd, İbn Hibbân ve İbn Hacer el-Askalânî tarafından güvenilir râvilerden sayılmıştır.

İbn Ebû'l-Cârûd'dan Tirmizî, Ebû'l-Abbas Ahmed b. Muhammed el-Ezherî, Za'ferânî, Rebî b. Süleyman, Ebû Hâtim er-Râzî, İsmâ b. Muhammed el-Cürcânî, İbn Vâre ve Ya'küb b. Süfyân el-Fârisî gibi fakih ve muhaddisler rivayette bulunmuştur. Şâfiî literatüründe adı sık sık geçen İbn Ebû'l-Cârûd'un Tirmizî'nin *es-Sünen*'inde İmam Şâfiî'den rivayet ettiği bazı görüşleri yer almaktadır (Tirmizî, "Tahâret", 6, "Şalât", 13). İbn Ebû'l-Cârûd'un aslen Mekkeli olması ve burada iken Şâfiî'den ders almasından hareketle onun rivayetlerinin çoğunluğunu, Şâfiî'nin hukukî görüşlerinde bir dönüm noktası teşkil eden Mısır'a seyahatinden önce sahip olduğu "kadim" görüşlerinin teşkil ettiği söylenebilir.

İbn Ebû'l-Cârûd'un Şâfiî'nin ders halkasında kendisine vekil bıraktığı Büveytî'den rivayette bulunmasından hareketle onun Mısır'a giderek Şâfiî'yi burada ziyaret etmiş olabileceğini söyleyen Mustafa eş-Şek'a İbn Ebû'l-Cârûd'un, "Ebû Ya'küb el-Büveytî komşumdu; geceleri her uyanmış kıldığını görürdüm" (Hatîb, XIV, 300; Sem'ânî, II, 339) şeklinde sözlerine dayanarak kendisinin, Büveytî gibi Kur'an'ın mahlûk olmadığı yönündeki görüşlerinden dolayı Bağdat'a getirilerek onunla birlikte hapsedildiği sonucuna varmıştır (*el-İmâm Muhammed b. İdris eş-Şâfiî*, s. 183). Ancak kaynaklarda İbn Ebû'l-Cârûd'un halku'l-Kur'an meselesinden dolayı hapsedildiğine dair bir bilgi bulunmadığı gibi onun Büveytî ile olan komşuluğunun Mısır'da olması da muhtemeldir.

Takıyyüddin İbn Kâdî Şühbe'nin *Tabakâtü's-Şâfi'iyye*'sinin bazı nüshalarında İbn Ebû'l-Cârûd'un adının Abdullah b. Zübeyr olduğu ve 219 (834) yılında vefat ettiğine dair bir not bulunmaktadır (I, 70). Ancak bu isim ve ölüm tarihi ona değil İmam Şâfiî'nin bir diğer öğrencisi olan Ebû Bekir Abdullah b. Zübeyr el-Humeydî'ye aittir. Zehebî'nin uzun bir ömür sürdüğünü belirttiği İbn Ebû'l-Cârûd'un (*Târîhu'l-İslâm*, s. 371) İmam Şâfiî'nin öğrencisi olması ve kendisinden rivayette bulunan kişilerin yaşadığı tarihler dikkate alındığı zaman II. (VIII.) yüzyılın ikinci yarısı ile III. (IX.) yüzyılın ilk yarısı arasında yaşadığı söylenebilir.

Beyhakî, İbn Ebû'l-Cârûd'un *el-Muhtaşar* adında bir eseri olduğunu ve bu eserin Büveytî'nin *el-Muhtaşar*'ındakinden daha fazla rivayet ihtiva ettiği söylemekteyse de (*Menâkıbü's-Şâfi'i*, I, 257) eserin günümüze ulaşmış olmadığı bilinmemektedir. Diğer taraftan İbn Abdülber en-Nemerî, İbn Ebû'l-Cârûd'un Zâhîrî mezhebinin kurucusu Dâvûd ez-Zâhîrî ile kıyasın anlamı üzerinde mektuplaştığını ve Dâvûd'un ona karşı kıyasın iptali konusunda bir risâle yazdığını söylemektedir (*el-İntikâ*, s. 105).

BİBLİYOGRAFYA :

Tirmizî, "Tahâret", 6, "Şalât", 13; İbn Hibbân, *es-Şikâat*, IX, 162; İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist* (Tecdüdü), s. 264-269; Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfi'i* (nşr. Seyyid Ahmed Sakr), Kahire 1391/1971, I, 257; II, 325, 327, 329, 331; Abbâdî, *el-Fukahâ'ü's-Şâfi'iyye*, s. 25; İbn Abdülber, *el-İntikâ*, Kahire 1350, s. 105; Hatîb, *Târîhu Bağdâd*, XIV, 300; Şirâzî, *Tabakâtü'l-fukahâ*, s. 98-100; Sem'ânî, *el-Ensâb*, II, 339; İbnü's-Salâh, *Tabakâtü'l-fukahâ'ü's-Şâfi'iyye* (nşr. Muhyiddin Ali Necîb), Beyrut 1413/1992, II, 890; Nevevî, *Tehzib*, II, 120; Mizzi, *Tehzibü'l-Kemâl*, XXIX, 41; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, VIII, 311; a.mlf., *Târîhu'l-İslâm: sene 231-240*, s. 370-371; a.mlf., *el-Kâşif* (nşr. Muhammed Avvâme - Ahmed Muhammed Nemr el-Hatîb), Cidde 1413/1992, II, 303; Sübkî, *Tabakât* (Tanâhî), II, 161-162; İsnevî, *Tabakâtü's-Şâfi'iyye*, I, 38; İbn Kesîr, *Menâkıbü'l-İmâmi's-Şâfi'i* (nşr. Halîl İbrâhîm Molâ Hâtîr), Riyad 1412/1992, s. 158; İbn Kâdî Şühbe, *Tabakâtü's-Şâfi'iyye*, I, 70; İbn Hacer, *Takrîbü't-Tehzib*, II, 281; a.mlf., *Tevâli't-te'sis li-me'âli Muhammed b. İdris* (nşr. Ebû'l-Fidâ Abdullah el-Kâdî), Beyrut 1406/1986, s. 88; Hazrecî, *Hulâşatü Tezhib*, s. 390; Hüseyinî, *Tabakâtü's-Şâfi'iyye*, s. 29; Mustafa eş-Şek'a, *el-İmâm Muhammed b. İdris eş-Şâfi'i*, Beyrut 1404/1984, s. 183, 301; Abdülganî ed-Dakr, *el-İmâmü's-Şâfi'i fakihü's-sünneti'l-ekber*, Beyrut 1407/1987, s. 335; Ahmed Nahrâvî Abdüsselâm el-Endünîsî, *el-İmâm eş-Şâfi'i fi mezhebeyhi'l-kadim ve'l-ceddî*, [Baskı yeri yok] 1408/1988 (Dârü'l-Kütüb), s. 618; Ahmet Özel, "Büveytî", *DİA*, VI, 500.

FERHAT KOCA